

Болгар О. В.,*кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального процесу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Одеського державного університету внутрішніх справ*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ ТА ІНСТИТУТУ ЛІЦЕНЗУВАННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

FEATURES OF DEVELOPMENT OF THE INSTITUTE OF STATE REGISTRATION AND THE INSTITUTE OF LICENSING IN ADMINISTRATIVE LAW OF UKRAINE

У статті досліджено особливості розвитку інституту державної реєстрації в адміністративному праві України. Доведено, що аналіз наведених точок зору свідчить про те, що сутність реєстрації розглядається з різних позицій: як основоположний метод адміністративно-правового регулювання; певний спосіб впливу на суспільні відносини, які виникають при здійсненні громадянами і організаціями різних прав; як самостійна адміністративна процедура, що регулює порядок реалізації; як специфічний вид діяльності органів виконавчої влади, наділених спеціальними повноваженнями, тобто, по суті, як одна з адміністративних функцій, здійснюваних органами держави. Визначено, що і реєстрація, і ліцензування відносяться до дозвільних процедур, спрямованих на наділення окремих суб'єктів спеціальними повноваженнями. Однак, незважаючи на деяку схожість завдань, вони мають і суттєві відмінності. Аргументовано, що реєстрацію та ліцензування слід розглядати як самостійні методи державного регулювання, що використовуються органами публічної адміністрації; кожен з цих методів має власну природу. Констатовано, що при державній реєстрації відповідний запис вноситься до спеціалізованого реєстру (об'єктів, прав, станів), який ведеться відповідним органом виконавчої влади. На цій підставі зроблено висновок, що державна реєстрація є одним із методів публічного регулювання, який спрямований на створення умов для реалізації окремих прав та обов'язків суб'єктами адміністративно-правових відносин. Визначено, що загальними для дозвільної системи та інституту ліцензування є такі особливості: наявність обмежувальних норм, що встановлюють пряму або непряму заборону; безперервність і цілеспрямованість ліцензійно-дозвільної діяльності; націленість ліцензійно-дозвільної системи на забезпечення громадської та державної безпеки, а також безпеки особистості; ліцензійно-дозвільні правовідносини мають своїм результатом прийняття акту дозволу на здійснення діяльності, що є індивідуальним уповноважуючим актом; у результаті дії ліцензійно-дозвільної системи виникає адміністративно-правовий (легалізуючий) режим; за здійсненням ліцензованої діяльності встановлено адміністративний контроль; до порушників ліцензійних та дозвільних правил застосовуються заходи адміністративного примусу (зокрема, призупинення дії або анулювання ліцензії). Наголошено, що значення правового інституту ліцензування полягає в тому, що він, будучи частиною дозвільної системи, виступає в якості ефективного інструменту забезпечення безпеки. Зазначено, що в результаті регламентованої його нормами ліцензійної діяльності здобувачі ліцензій і юридичні та фізичні особи набувають спеціального адміністративно-правового статусу, з яким пов'язано і розширення адміністративної деліктоздатності ліцензіата (здобувача ліцензії).

Ключові слова: адміністративне право; адміністративне законодавство; державна реєстрація; ліцензування; орган реєстрації; державний реєстратор; орган ліцензування; публічна адміністрація; адміністративна процедура.

The article examines the peculiarities of the development of the Institute of state registration in the administrative law of Ukraine. It is proved that the analysis of these points of view indicates that the essence of registration is considered from different positions: as a fundamental method of administrative and Legal Regulation; a certain way of influencing public relations that arise when citizens and organizations exercise various rights; as an independent administrative procedure regulating the procedure for implementation; as a specific type of activity of executive authorities with special powers, that is, in fact, as one of the administrative functions performed by state bodies. It is determined that both registration and licensing relate to licensing procedures aimed at granting individual entities special powers. However, despite some similarities in the tasks, they also have significant differences. It is argued that registration and licensing should be considered as independent methods of state regulation used by public administration bodies; each of these methods has its own nature. It is stated that during state registration, the corresponding entry is entered in the specialized register

(objects, rights, States), which is maintained by the relevant executive authority. On this basis, it is concluded that state registration is one of the methods of Public Regulation, which is aimed at creating conditions for the implementation of certain rights and obligations by subjects of administrative and legal relations. It is determined that the following features are common to the licensing system and the licensing institution: the presence of restrictive norms that establish direct or indirect prohibition; continuity and purposefulness of licensing and licensing activities; the focus of the licensing and licensing system on ensuring public and state security, as well as personal security; licensing and licensing legal relations have as their result the adoption of an act of permission to carry out activities, which is an individual authorizing act; as a result of the operation of the licensing and licensing system, an administrative and legal (legalizing) regime arises; administrative control is established over the implementation of licensed activities; administrative enforcement measures are applied to violators of licensing and licensing rules (in particular, suspension or cancellation of the license). It is noted that the importance of the legal institution of licensing lies in the fact that it, being part of the licensing system, acts as an effective tool for ensuring security. It is noted that as a result of the licensing activity regulated by its norms, license applicants and legal entities and individuals acquire a special administrative and legal status, which is also associated with the expansion of the administrative tort capacity of the licensee (license applicant).

Key words: *administrative law; administrative legislation; state registration; licensing; registration authority; state registrar; licensing authority; public administration; administrative procedure.*

Постановка проблеми. Реалізація проголошеного Конституцією України пріоритету прав і свобод особистості зажадала створення ефективного механізму їх реалізації та захисту, що визначило найважливіші напрямки державно-правових перетворень. З проголошенням соціальної держави в суспільстві робиться заявка на рішучий крок до переходу від принципу «рівності можливостей» до принципу «рівності результатів». Створення умов реалізації проголошених Конституцією прав і свобод особистості вимагає її активної участі в соціальних і економічних процесах, що обумовлює потребу в радикальному системному оновленні правових форм, що опосередковують державно-владний вплив на інститути громадянського суспільства. Проведена в умовах трансформації економічної і політичної систем адміністративно-правова реформа не може бути зведена до оптимізації та адаптації існуючих правових механізмів державного управління стосовно нових умов, бо в основі її лежать принципово інші підходи до побудови нової системи взаємовідносин виконавчої влади та особистості, заснованої на ідеї забезпечення розумного балансу публічних і приватних інтересів. Різке скорочення сфер, що допускають можливість використання прямих адміністративних методів при істотному збагаченні функціональної ролі держави призвело до появи нових правових форм державного управління. На тлі структурно-функціонального реформування системи виконавчої влади особливої актуальності набула одна з форм її реалізації – державна реєстрація, яка знайшла своє застосування

в усіх сферах державного управління (економіка, соціальна та адміністративно-політична сфери). Незважаючи на це, сутність і правова природа державної реєстрації як форми реалізації публічного адміністрування досі не стали предметом детального дослідження в юридичній літературі.

Огляд останніх досліджень і публікацій. Певним аспектам теоретико-правового дослідження державної реєстрації приділялась увага науковців різних галузей знань. Серед вчених-адміністративістів, які займалися дослідженням цієї проблематики, можна відзначити роботи таких науковців як: В. Авер'янов, О. Андрійко, Д. Бахрах, Ю. Битяк, Л. Біла-Тіунова, В. Вишняков, В. Галунько, А. Головач, І. Голосніченко, І. Задоя, С. Ківалов, В. Колпаков, Ю. Тихомиров, О. Шмалій, М. Шульга та ін.

Враховуючи динамічність адміністративного законодавства, а також досить швидкі темпи розвитку та реформування адміністративного права, багато наукових положень частково втратили свою актуальність. Таким чином, цілком обґрунтовано можна говорити про те, що сьогодні необхідним стає системне і фундаментальне дослідження теоретичних і прикладних проблем, пов'язаних з адміністративно-правовим забезпеченням державної реєстрації на основі новітніх теоретико-правових засад.

Формулювання завдання дослідження. Метою статті є дослідження особливостей розвитку інституту державної реєстрації в адміністративному праві України.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні в умовах соціально-економічних перетворень

під час активних воєнних дій, що відбуваються в Україні, значний розвиток отримав інститут державної реєстрації, складовими якого історично визначалися реєстрація актів цивільного стану, автотранспортних засобів, реєстрація громадян за місцем проживання; реєстрація прав на нерухоме майно та їх обтяжень, реєстрація громадських і релігійних організацій, юридичних осіб і фізичних осіб-підприємців, реєстрація застави майна тощо. Однак правове регулювання досліджуваного інституту здійснюється, як правило, на рівні різних нормативних актів, в тому числі підзаконних, які характеризуються фрагментарністю та суперечливістю.

Реєстрація – це складне соціально-правове явище, яке в юридичній літературі розглядається з різних боків, при цьому єдине його розуміння відсутнє. У літературі робляться спроби з'ясування сутності і юридичної природи розглянутого інституту, який покликаний забезпечити захист прав фізичних і юридичних осіб.

Поняття «реєстрація» походить від латинського «*registrum*» (перелік, список) і означає облік фактів, документів, що мають юридичне значення. Вчені-адміністративісти по-різному висловлюються про сутність реєстрації. Так С. Слободянюк вважає, що за допомогою реєстрації публічні органи, як правило органи публічного врядування, визнають право особи на певне соціальне благо (місце проживання, нерухоме майно, підприємницьку діяльність тощо) і легалізують користування ним [11]. На думку О. Юшкевич, реєстрація являє собою перевірку офіційних фактів і їх облік [14]. Багато в чому аналогічну точку зору висловлюють О. Кузьменко [5] і Р. Алімов [1].

На думку М. Гурковського, реєстрація являє собою врегулювання нормами адміністративно-процесуального права діяльність органів виконавчої влади, в ході якої вирішуються питання офіційного визнання законності існування певних матеріальних об'єктів і юридичних фактів [4].

Ще більш розширено розглядає реєстрацію С. Лихачов, який вважає, що до державної реєстрації слід відносити діяльність не тільки органів реєстрації стосовно конкретних документів, але і держави щодо організації системи

державної реєстрації, встановлення принципів її здійснення, методів захисту та відображення інформації, а також процедури з надання відомостей по зареєстрованих правах [6].

Аналіз наведених точок зору свідчить про те, що сутність реєстрації розглядається з різних позицій:

— як основоположний метод адміністративно-правового регулювання;

— певний спосіб впливу на суспільні відносини, які виникають при здійсненні громадянами і організаціями різних прав;

— як самостійна адміністративна процедура, що регулює порядок реалізації;

— як специфічний вид діяльності органів виконавчої влади, наділених спеціальними повноваженнями, тобто, по суті, як одна з адміністративних функцій, здійснюваних органами держави.

Видається, що реєстрація – це, перш за все, метод адміністративно-правового регулювання, за допомогою якого здійснюється офіційне визнання державою певних прав, що належать фізичним і юридичним особам, а також юридичних фактів, що мають значення для розвитку суспільних відносин, пов'язаних з реалізацією зазначеними суб'єктами належних їм прав і покладених на них зобов'язань.

Реєстрація, як і будь-яка діяльність, має форму зовнішнього вираження. Такою є встановлена нормами адміністративно-процесуального права процедура вчинення дій, що визначають її сутність.

Державна реєстрація, як справедливо зазначає О. Кузьменко [5], спрямована на вирішення двох завдань – правоустановчого та правоохоронного. Перше передбачає, що шляхом офіційної фіксації визначених фактів органи держави створюють умови, що забезпечують громадянам можливість реалізації належних їм прав. Друге є «ознакою здійснення адміністративного контролю за законністю реєстрованих дій і фактів».

Так, за допомогою реєстраційного обліку забезпечуються конституційно-організаційні права громадян України на свободу пересування і вибір місця проживання, на створення громадських організацій, на приватну власність, у тому числі на знаряддя і засоби виробництва тощо. Реєстрація автотранспортних засо-

бів дозволяє забезпечити не тільки облік, але і контроль за відповідністю конструкції, технічного стану та обладнання відповідно до встановлених вимог безпеки; завдяки їй здійснюється протидія правопорушенням, пов'язаним з використанням транспортних засобів.

Отже, реєстрація, як метод адміністративно-правового регулювання, дозволяє забезпечити баланс приватних і публічних інтересів.

Державну реєстрацію нерідко розглядають в числі особливих методів адміністративного санкціонування, поряд з ліцензуванням, оскільки воно також спрямоване на легітимізацію окремих правовідносин, що виникають у процесі реалізації суб'єктивних прав. Так, з точки зору А. Шеваріхіна, і реєстрація, і ліцензування відносяться до дозвільних процедур, спрямованих на наділення окремих суб'єктів спеціальними повноваженнями. Однак, незважаючи на деяку схожість завдань, вони мають і суттєві відмінності [12].

Дійсно, ліцензування являє собою державне підтвердження можливості займатися деякими видами діяльності і тісно пов'язане з виникненням правоздатності у суб'єктів в частині підприємництва на основі спеціального дозволу (ліцензії), що видається органами виконавчої влади. Державна реєстрація спрямована на констатацію, визнання певних юридичних фактів або визнання за суб'єктами певного права і можливості його реалізації. При цьому самі юридичні факти можуть спричинити певні наслідки, але можуть і не спричинити, а лише створюють умови для їх виникнення.

Реєстрація започатковується в різних сферах суспільного життя. Зокрема, здійснюється державна реєстрація громадських формувань, нормативно-правових актів, що видаються органами публічної адміністрації, автотранспортних засобів, іноземних громадян, що знаходяться на території України, речових прав на нерухоме майно тощо, ліцензування стосується лише окремих видів підприємницької діяльності, безконтрольне здійснення яких може заподіяти шкоду інтересам особистості, суспільства і держави. Їх перелік міститься, головним чином, у Законі України «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 2 березня 2015 року № 222-VIII [10]. Отже реєстрація та ліцензування мають власне правове регулювання.

Правове регулювання реєстрації здійснюється на основі законів, кожен з яких стосується певних юридичних фактів або суб'єктивних прав. Істотну роль у правовому регулюванні реєстрації відіграють нормативні правові акти відомчого характеру, зокрема накази Міністерства юстиції України, Бюро економічної безпеки України, Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру тощо.

Ліцензування передбачає обов'язковий контроль не тільки в період розгляду питання про видачу ліцензії, але і в процесі здійснення підприємницької діяльності. При цьому органи ліцензування наділені широкими повноваженнями щодо застосування заходів адміністративного примусу до суб'єктів, що порушують ліцензійні вимоги. Органи, що здійснюють державну реєстрацію, такими повноваженнями не володіють. У разі подання на реєстрацію документів, які не відповідають вимогам, що пред'являються, вони мають право відмовити в реєстрації.

Сьогодні спостерігається активна трансформація законодавства про ліцензування: з'являються нові види ліцензованої діяльності, окремі види раніше ліцензованої діяльності переводяться в сферу саморегулювання; удосконалюються правові форми і методи ліцензування. Все більш чітко розмежовуються види ліцензійного контролю. При цьому, можна констатувати явну невідповідність чинного в цій сфері законодавства існуючій правозастосовній практиці. Ліцензійне законодавство не є цілком системним, що створює труднощі для відокремлення його в окремий інститут адміністративного права.

Ліцензійна теорія і практика характеризуються низкою суперечливих поглядів, норм і правових позицій, які не сприяють встановленню в країні режиму законності. Порушення принципу системності побудови законодавства чинять негативний вплив на правозастосовну практику. Питання, пов'язані з юридичною сутністю ліцензування, галузевою приналежністю регулюючих його норм, їх роллю в правовій системі і господарському обороті продовжують викликати суперечки.

Так, Л. Шестак розглядає ліцензування як частина більш великої дозвільної системи. Цьому автору «очевидною в умовах адміні-

стративної реформи видається необхідність розмежування дозвільної діяльності як родового поняття і ліцензування як його виду» [13].

До цього ж висновку приходять і С. Вітвіцький: «як правовий режим ліцензування відноситься не до загально-дозвільного, а заборонного (дозвільного) типу правового регулювання, оскільки законодавець визначає в переліку види діяльності, на які поширюється ліцензійний порядок їх здійснення, тим самим встановлюючи, що в іншому випадку здійснення цих видів діяльності є забороненим» [3].

Подібна точка зору раніше була висловлена С. Лихачовим, який виділяє такі види дозволів як: реєстрація, ліцензування, що охоплює дозволи, спеціальні дозволи, спеціальне право; узгодження тощо [6].

С. Вітвіцький, стосовно до державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, пише, що дозвільний режим здійснення діяльності має свою специфіку, що проявляється, в тому числі, при ліцензуванні підприємницької та іншої економічної діяльності; ліцензуванні обороту товарів при веденні суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності [3].

Загальними для дозвільної системи та ліцензування є такі особливості:

- наявність обмежувальних норм, що встановлюють пряму або непряму заборону;

- безперервність і цілеспрямованість ліцензійно-дозвільної діяльності;

- націленість ліцензійно-дозвільної системи на забезпечення громадської та державної безпеки, а також безпеки особистості;

- ліцензійно-дозвільні правовідносини мають своїм результатом прийняття акту дозволу на здійснення діяльності, що є індивідуальним уповноважувачим актом;

- у результаті дії ліцензійно-дозвільної системи виникає адміністративно-правовий (легалізуючий) режим;

- за здійсненням ліцензованої діяльності встановлено адміністративний контроль;

- до порушників ліцензійних та дозвільних правил застосовуються заходи адміністративного примусу (зокрема, призупинення дії або анулювання ліцензії).

Норми, що регламентують пов'язані з ліцензуванням суспільні відносини, відносяться до цілого ряду галузей права.

На думку С. Вітвіцького: «в рамках ліцензійного режиму існує явно виражена диференціація правового регулювання, що передбачено суттєвими відмінностями зазначених сфер економіки та основ їх правового регулювання. Враховуючи цю специфіку, не представляється можливим говорити про єдиний правовий інститут ліцензування. Важливо також відзначити, що застосування розглянутого способу впливу здійснюється як в приватних, так і в публічних інтересах, як в приватноправових, так і в публічно-правових відносинах. Використання ж ліцензій у різних галузях права дозволяє їх розглядати як міжгалузевий засіб регулювання економічної діяльності» [3].

Разом з тим видається, що, враховуючи зміст і характер досліджуваних громадських відносин, розглянутий інститут необхідно визнати адміністративно-правовим. Так, А. Шеваріхін вказує на те, що «ліцензування, будучи спеціальним адміністративно-правовим режимом, являє собою один з універсальних і достатньо ефективних легалізуючих засобів державного регулювання економіки, який, не дивлячись на наявні огріхи, властиві всьому вітчизняному законодавству, досить повно опрацьований чинним законодавством» [12].

Вірною видається позиція Т. Васильєвої [2], яка обґрунтовує приналежність інституту ліцензування переважно до адміністративного права виходячи з наявності наступних обставин.

По-перше, ліцензування регулюється і безпосередньо здійснюється офіційним державно-владним органом (органом ліцензування). Саме він в односторонньому порядку виносить відповідні рішення. Тим самим, його діяльність протікає в сфері управлінських відносин.

По-друге, обов'язкове для виконання одностороннє волевиявлення органу ліцензування по відношенню до здобувача ліцензії (ліцензіата) має владний зміст.

По-третє, має місце юридична нерівність між учасниками правовідносин ліцензування. Орган ліцензування виступає в якості керуючого, а ліцензіат – в якості керованого.

По-четверте, учасники правовідносин ліцензування повинні чітко слідувати встановленому в процесуальних нормах загальнообов'язковому порядку дій.

Значення правового інституту ліцензування полягає в тому, що він, будучи частиною дозвільної системи, виступає в якості ефективного інструменту забезпечення безпеки. В результаті регламентованої його нормами ліцензійної діяльності здобувачі ліцензій і юридичні та фізичні особи набувають спеціального адміністративно-правового статусу, з яким пов'язано і розширення адміністративної деліктоздатності ліцензіата (здобувача ліцензії).

Висновки. Аналіз наведених точок зору свідчить про те, що сутність реєстрації розглядається з різних позицій: як основоположний метод адміністративно-правового регулювання; певний спосіб впливу на суспільні відносини, які виникають при здійсненні громадянами і організаціями різних прав; як самостійна адміністративна процедура, що регулює порядок реалізації; як специфічний вид діяльності органів виконавчої влади, наділених спеціаль-

ними повноваженнями, тобто, по суті, як одна з адміністративних функцій, здійснюваних органами держави. І реєстрація, і ліцензування відносяться до дозвільних процедур, спрямованих на наділення окремих суб'єктів спеціальними повноваженнями. Однак, незважаючи на деяку схожість завдань, вони мають і суттєві відмінності. Реєстрацію та ліцензування слід розглядати як самостійні методи державного регулювання, що використовуються органами публічної адміністрації; кожен з цих методів має власну природу. При державній реєстрації відповідний запис вноситься до спеціалізованого реєстру (об'єктів, прав, станів), який ведеться відповідним органом виконавчої влади. На цій підставі можна сказати, що державна реєстрація є одним із методів публічного регулювання, який спрямований на створення умов для реалізації окремих прав та обов'язків суб'єктами адміністративно-правових відносин.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алімов Р. С. Процедури в адміністративному праві України: теорія і практика: дис. канд. юрид. наук: 12.00.07 / Р. С. Алімов. Донецьк : Донецький інститут внутрішніх справ, 2002. с. 164.
2. Васильєва Т. В. Ліцензування господарської діяльності як окремий напрямок адміністративно-правового режиму. *Право і безпека*. 2011. № 1(38). С. 110–115.
3. Вітвіцький С. С. Ліцензування – основна складова економічної безпеки держави. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2011. № 4. С. 187–193.
4. Гурковський М. П. Зміст та особливості реєстраційного провадження. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2008. № 4. С. 155–164.
5. Кузьменко О.В. Природа реєстраційного провадження. *Вісник Академії митної служби України*. Серія: «Право». 2009. № 1 (2). С. 81–87.
6. Лихачов С. В. Дозвільне провадження в адміністративному процесі: дис. канд. юрид. наук: 12.00.07 / С. В. Лихачов. Х. : НУВС, 2001. 21 с.
7. Про адміністративну процедуру: Закон України від 17 лютого 2022 року № 2073-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text> (дата звернення: 20.08.2022).
8. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 1 липня 2004 року № 1952-IV. *Відомості Верховної Ради України*, 2004, № 51, ст. 553.
9. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 15 травня 2003 року № 755-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text> (дата звернення: 20.08.2022).
10. Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон України від 02.03.2015 № 222-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/222-19> (дата звернення: 19.08.2022).
11. Слободянюк С.О. Місце та роль інституту державної реєстрації речових прав на нерухоме майно в правовій системі. *Збірник наукових праць. Держава і право*. 2011. № 52. С. 298–303.
12. Шеваріхін А. О. Адміністративно-правові проблеми ліцензування господарської діяльності органами внутрішніх справ : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право»; Національна академія внутрішніх справ України. К., 2003. 18 с.
13. Шестак Л. В. Ліцензування як адміністративно-правовий інститут : автореф. дис... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Л. В. Шестак; Нац. акад. держ. податк. служби України. Ірпінь, 2005. 18 с.
14. Юшкевич О.Г. Проведення в справах про державну реєстрацію фізичних осіб-підприємців: Дис. канд. юрид. наук. Харків, 2007. 230с.

REFERENCES:

1. Alimov R. S. Procedures in administrative law of Ukraine: theory and practice: dis. Kand. law. science: 12.00.07 / R. S. Alimov. Donetsk: Donetsk Institute of internal affairs, 2002, p. 164.
2. Vasilyeva T. V. Licensing of economic activity as a separate area of the administrative and legal regime. *Law and security*. 2011. № 1(38). pp. 110–115.
3. Vitvitsky S. S. Licensing is the main component of the state's economic security. *Scientific Bulletin of Dnepropetrovsk State University of internal affairs*. 2011. No. 4. pp. 187–193.
4. Gurkovsky M. P. Content and features of registration proceedings. *Scientific Bulletin of Dnepropetrovsk State University of internal affairs*. 2008. No. 4. pp. 155–164.
5. Kuzmenko O. V. Nature of registration proceedings. *Bulletin of the Academy of Customs Service of Ukraine. Series: "Law"*. 2009. № 1 (2). pp. 81–87.
6. Likhachev S. V. Permissive proceedings in the administrative process: dis. Kand. yurid. Nauk: 12.00.07 / S. V. Likhachev. Kh.: NUVD, 2001. 21 P.
7. On Administrative Procedure: Law of Ukraine No. 2073-IX of February 17, 2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text> (date of access: 20.08.2022).
8. On state registration of real rights to immovable property and their encumbrances: law of Ukraine of July 1, 2004 No. 1952-IV. *Vidomosti of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 2004, No. 51, article 553.
9. On state registration of legal entities, individual entrepreneurs and public formations: law of Ukraine No. 755-IV of May 15, 2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text> (date of access: 20.08.2022).
10. On licensing of types of economic activity: Law of Ukraine No. 222-VIII of 02.03.2015. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/222-19> (date of access: 19.08.2022).
11. Slobodyanyuk S. A. Place and role of the Institute of state registration of real rights to immovable property in the legal system. *Collection of scientific papers. State and law*. 2011. № 52. pp. 298–303.
12. Shevarikhin A. A. Administrative and legal problems of licensing economic activity by internal affairs bodies: abstract of the dissertation... cand. law. 12.00.07 "administrative law and process; Financial Law; Information Law"; National Academy of internal affairs of Ukraine. K., 2003. 18 p.
13. Shestak L. V. Licensing as an administrative and Legal Institute: abstract of dis... cand. law. 12.00.07 "administrative law and process; Financial Law; Information Law" / L. V. Shestak; Nat. akad. derzh. tax. services of Ukraine. Irpen, 2005. 18 p.
14. Yushkevich O. G. Proceedings in cases of state registration of individual entrepreneurs: Dis. Kand. yurid. Nauk. Kharkiv, 2007. 230 p.